

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Департамент освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»
Аріельський Університет, Аріель, Ізраїль
Міжнародна академія екології і здоров'я, м. Вільнюс, Латвія
Навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти Вінницької області
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище
Європейська асоціація науки і освіти, м. Берлін, Федеративна республіка Німеччина
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
КВНЗ «Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Вінницький обласний краєзнавчий музей

ДИСКУРС ЗДОРОВ'Я В ОСВІТІ: ФІЛОСОФІЯ, ПЕДАГОГІКА, АНТРОПОЛОГІЯ, ПСИХОЛОГІЯ

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З
МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ ПРИСВЯЧЕНОЇ 120 РІЧНИЦІ З ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ ОЛЕКСАНДРОВИЧА БЕРНШТЕЙНА**

(16-17 вересня 2016 року, м. Вінниця)

Том 2

**HEALTH DISCOURSE IN EDUCATION: PHILOSOPHY,
EDUCATION, ANTHROPOLOGY, PSYCHOLOGY**
materials of the all-Ukrainian scientific-practical conference with international
participation dedicated to the 120th anniversary since the birth of
BERNSHTEIN MYKOLA OLEKSANDROVYCH
(September 16-17, 2016), Vol. 2

Вінниця, 2016

УДК 37.013:378.046.4(063)

ББК 74.58я43

Д 48

Дискурс здоров'я в освіті: філософія, педагогіка, антропологія, психологія: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 120 річниці з дня народження Миколи Олександровича Бернштейна (16–17 вересня 2016 р.): в 3 т. / Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Комунальний вищий навчальний заклад «Вінницька академія неперервної освіти», Міжнародна академія екології і здоров'я, м. Вільнюс, Латвія, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; за заг. ред. М.Б. Євтуха та В.М. Федорця. – Вінниця: ТОВ "Планер", 2016. – 198 с.

Т. 2. – 198 с.

Health Discourse in Education: Philosophy, Education, Anthropology, Psychology: materials of the all-Ukrainian scientific-practical conference with international participation dedicated to the 120th anniversary since the birth of Mykola Bernstein (September 16–17, 2016): in 3 volumes / Ministry of Education and Science of Ukraine; the National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Public Higher Educational Establishment «The Academy of Continuing Education»; International Academy of Ecology and Health, Vilnius, Latvia; Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University; general edition of M. Yevtukh and V. Fedorets. – Vinnitsya: Ltd. "Glider", 2016. – 198. Vol. 2.

У збірнику висвітлюється широкий спектр освітніх питань збереження здоров'я (духовного, тілесного, психологічного), а також аналізується проблематика професійної підготовки, філософії та історії освіти. Розширюються і поглиблюються уявлення про внесок М.О. Бернштейна в світову науку та визначаються шляхи до використання здобутків ученого в педагогічній теорії та практиці. Актуалізується проблематика розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури та інших категорій освітян в умовах неперервної післядипломної освіти, а також аналізуються питання методології і стратегій освіти, її інноваційних трансформацій та інклюзії. Представляються роботи з проблематики освітнього менеджменту, екологізації, психологізації й антропологізації освіти. У контексті здоров'язбережувального дискурсу репрезентуються освітні питання біомеханіки, психології, рекреації, реабілітації, морфофізіології, психофізіології, нейрофізіології, патопсихології, дефектології, медіаосвіти та використання інформаційно-комунікативних технологій. Аналізується зміст і значимість трансферу медико-гігієнічних та психофізіологічних знань для формування інтелектуальної основи педагогіки здоров'я.

Рекомендовано науковцям, викладачам, методистам, вчителям, освітнім менеджерам, психологам, студентам, тренерам, соціальним працівникам – усім, хто цікавиться проблематикою збереження здоров'я Homo Educandus та актуальними питаннями вищої і середньої освіти.

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницької академії неперервної освіти (Протокол № 9 від 30 листопада 2016 року)

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція не несе відповідальності за зміст текстів і не завжди поділяє думки їх авторів.

ISBN 978-617-7330-10-2

© Колектив авторів

© ТОВ фірма "Планер"

– ради університетів затверджувати як основні в гуманітарній освіті студентів блоки дисциплін: історичні, філософські, економічні та соціально-політичні. В межах кожного блоку дисциплін читаються навчальні курси, перелік яких визначається відповідними суспільствознавчими факультетами з урахуванням побажань інших факультетів;

– ради факультетів з урахуванням побажань специфіки факультетів та побажань студентів обирають з визначеного переліку навчальних курсів в межах кожного основного обов'язкового блоку дисциплін по одному курсу, який підлягає вивченню студентами. Ради факультету можуть вносити відповідним суспільствознавчим факультетам пропозиції щодо змін у переліку навчальних курсів по основному обов'язковому блоку дисциплін;

– з решти інших гуманітарних дисциплін – „Соціологія”, „Педагогіка”, „Право”, „Логіка”, „Естетика”, „Етика”, „Історія світової та вітчизняної культури”, „Історія світової та вітчизняної літератури”, „Історія та теорія релігії та атеїзму”, „Комунікативні дисципліни та інформатика” – ради факультетів з урахуванням профілю підготовки спеціалістів визначають не менше п'яти дисциплін, які підлягають вивченню усіма студентами

На початок 90-х років ХХ сторіччя вища школа остаточно визначилася із напрямком руху від декомунізації до гуманітаризації викладання блоку соціально-гуманітарних дисциплін. Одним із практичних кроків, який окреслив характер подальших змін гуманітарної підготовки, є збільшення питомої ваги в структурі навчання предметів гуманітарного циклу та підвищення їхньої ролі.

Список використаних джерел

1. Документи засідання колегії Міністерства освіти УРСР (протоколи, постанови, доповідні записки, рішення) (24.06.1987) – Ф.166, спр.9323, 151 арк.
2. Матеріали ХХVII съезда Коммунистической партии Советского Союза. – М.: Политиздат, 1986. – с. 162-163.
3. Протоколи №1-2 засідань колегії Мінвуза УРСР та документи до них (31.01 – 28.02) – Ф.4621, оп. 13, Спр. 8650, 104 арк.

РОЛЬ В. ФАВРА В ОРГАНІЗАЦІЇ САНІТАРНОЇ ОСВИТИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ТА НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

Лугаєва Тетяна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент Національного фармацевтичного університету.

***Анотація.** Автор висвітлює роль В. Фавра в організації санітарної освіти у 2-й пол. ХІХ – на початку ХХ ст. Доведено, що санітарно-гігієнічну освіту тих, хто навчався у навчальних закладах різного типу, В. Фавр поєднував з адміністративно-організаційною, науково-дослідною, громадсько-просвітницькою, видавничою діяльністю у сфері гігієни та санітарії.*

***Ключові слова:** санітарна освіта, громадсько-просвітницька діяльність, санітарія, гігієна, університет.*

Аннотація. Автор освещает роль В. Фавра в организации санитарного образования во 2-й половине XIX и в начале XX столетий. Определено, что санитарно-гигиеническое образование тех кто обучался в учебных заведениях разного типа В. Фавр объединял с административно-организационной, научно-исследовательской, гражданско-просветительной, издательской деятельностью в сферах гигиены и санитарии.

Ключові слова: санитарное образование, гражданско-просветительная деятельность, санитария, гигиена, университет.

У період сучасності важливими завданнями вищої школи визнано утвердження в учасників освітнього процесу здорового способу життя, а також підвищення освітнього і культурного рівня громадян. Окреслені завдання актуалізують необхідність вивчення досвіду організації санітарної освіти вітчизняними освітянами в минулому.

Мета даних матеріалів – висвітлити роль В. Фавра в організації санітарної освіти у 2-й пол. XIX – на початку XX ст.

Теоретик та практик соціальної медицини В. Фавр (1874-1920) ще навчаючись на медичному факультеті Харківського університету, під час канікул, вивчав методи практичної гігієни у гігієнічному інституті професора Флюгге в Бреславлі. Викладацьку діяльність він здійснював після здобуття лікарського диплому у численних освітніх установах м. Харкова, зокрема працював у Харківському університеті протягом 1897-1904 рр. асистентом по кафедрі гігієни, у 1904 р. був прийнятий до кола приват-доцентів, а з 1918 р. став штатним доцентом означеної кафедри.

У процесі написання докторської дисертації «Опыт изучения малярии в России в санитарном отношении» В. Фавр у 1902 р. заразив себе малярією від нового виду комара й довів, що той може бути переносником хвороби. Той факт, що тільки самовіддана діяльність його учнів врятувала йому життя, свідчить, на нашу думку, про здатність науковця налагодити в освітньому просторі навчальне та наукове співробітництво.

В. Фавр брав активну участь у діяльності Санітарного комітету Харківського товариства поширення у народі грамотності, розробляв інструкцію з переліком вимог щодо шкільного санітарного нагляду.

Зайнявши посаду санітарного лікаря міської управи, В. Фавр у 1905 р. підняв питання покращення лікарсько-санітарного нагляду в харківських міських училищах, розгорнув організацію санітарних попечительств, діяльність музею фабричної гігієни. Протягом 1906-1912р.р. він редагував відділ гігієни й громадської медицини періодичного видання «Харьковский медицинский журнал» Харківського медичного товариства. За свою просвітницьку діяльність під час Загальноросійської гігієнічної виставки журнал отримав вищу нагороду – почесний диплом. Серед публікацій В. Фавра заслуговують на увагу ті, що присвячені способам громадсько-державної боротьби з пияцтвом, вивченню статевого життя харківського студентства та поширення в його середовищі венеричних захворювань, боротьбі із заразливими хворобами в умовах

воєнного часу, пропаганді здорового способу життя (статті з гігієни у виданні «Народная энциклопедия научных и прикладных знаний (Круг знаний)»).

Таким чином, В. Фавр прийняв активну участь в організації санітарної освіти широких верств населення за імперських часів. Санітарно-гігієнічну освіту тих, хто навчався, В. Фавр поєднував з адміністративно-організаційною, науково-дослідною, громадсько-просвітницькою, видавничою діяльністю у сфері гігієни та санітарії. Пропаганда здорового способу життя й профілактична медицина були визнані ним доцільною стратегією у роботі медичних працівників.

ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ВЛІТКУ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ (50-60 рр. ХХ ст.)

Меленець Людмила Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти Київського університету імені Бориса Грінченка (Інститут післядипломної педагогічної освіти).

Анотація. Акцентовано увагу на аналітико-розпорядчих аспектах щорічних наказів Міністерства освіти УРСР у період 1947-1953 рр. щодо заходів по оздоровленню дітей влітку та організації дитячих установ у сільській місцевості України.

Ключові слова: дитячі садки, дитячі майданчики, фізичне виховання, оздоровлення, загартування, харчування, контингент, контроль.

Аннотация. Акцентировано внимание на аналитико-распорядительных аспектах ежегодных приказов Министерства образования УССР в период 1947-1953 гг. о мерах по оздоровлению детей летом и организации детских учреждений в сельской местности Украины.

Ключевые слова: детские сады, детские площадки, физическое воспитание, оздоровление, закаливание, питание, контингент, контроль.

Суть соціально-педагогічного процесу, спрямованого на зміцнення здоров'я й загартування організму, гармонійний розвиток фізичних можливостей вихованців сільських дошкільних закладів різних типів у 40-80 рр. ХХ ст. викладено в публікації «Здоров'я дітей та фізичне виховання у сільських дошкільних закладах України: історичний аспект» [2].

Закцентуємо увагу на аналітико-розпорядчих аспектах щорічних наказів Міністерства освіти УРСР у період 1947-1953 рр. щодо заходів по оздоровленню дітей влітку та організації дитячих установ у сільській місцевості України [1] та представимо наші дослідження в таблиці 1.

Таблиця 1. Інформація про заходи по оздоровленню дітей влітку з розпорядчих документів Міністерства освіти УРСР (1947-1953)

3. <i>Корогод Л. П.</i> З історії запровадження здоров'язбережувальних заходів на підприємствах Катеринославщини-Дніпропетровщини у 1920-30-х роках.....	57
4. <i>Корсак К. В., Корсак Ю. К.</i> Нооісторія України як новий засіб протидії війни XXI століття.....	60
5. <i>Краснов В. В., Юрковська Л. Г.</i> Окремі юридичні проблеми збереження здоров'я в освітньому процесі.	63
6. <i>Лесик Г. В.</i> Декумунізація соціально-гуманітарного блоку дисциплін у ВНЗ: історичний аспект.	66
7. <i>Лутаєва Т. В.</i> Роль В. Фавра в організації санітарної освіти у 2-й половині XIX та на початку XX століть....	68
8. <i>Меленець Л. І.</i> Оздоровлення дітей влітку в дошкільних закладах України (50-60 рр. XX ст.).	70
9. <i>Черняк Ю. В.</i> Олександр Костянтинович Анохін: сторінками біографії.....	74

РОЗДІЛ VI. Теорія і практика освітнього менеджменту здоров'я Homo Educandus..... 79

1. <i>Матвійчук О. Б.</i> Формування виховного простору школи на основі гуманістичних цінностей.....	79
2. <i>Мешко Г. М., Палагній Т. І.</i> Управління навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах на засадах здоров'язбереження.....	81
3. <i>Рожнова Т. Є.</i> Управлінський аспект збереження здоров'я в освітньому процесі.....	86
4. <i>Сіданіч І. Л.</i> Актуальні аспекти розвитку духовно-моральної компетентності в умовах сучасного університету.....	88

РОЗДІЛ VII. Інклюзія як гуманістична складова європоцентричних трансформацій освіти..... 90

1. <i>Каменищук Т. Д.</i> Світоглядні та аксіологічні аспекти використання інклюзивного підходу для формування здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури	90
2. <i>Кравець Н. П.</i> Здоров'язберігальний режим та читацька діяльність розумово відсталих учнів на уроках літератури.	94
3. <i>Міщенко Н. М.</i> Використання інтелектуальних традицій дефектології як методологічної основи формування стратегій інклюзивної освіти та збереження здоров'я дітей з особливими потребами.....	97
4. <i>Портянко В. П.</i> Виховання молодших школярів з особливими освітніми потребами засобами краєзнавчого спрямування.	99
5. <i>Семак С. М.</i> Модель організації інклюзивного навчання: здоров'язбережувальний аспект.	101

Наукове видання

**ДИСКУРС ЗДОРОВ'Я В ОСВІТІ: ФІЛОСОФІЯ,
ПЕДАГОГІКА, АНТРОПОЛОГІЯ, ПСИХОЛОГІЯ**

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ ПРИСВЯЧЕНОЇ 120 РІЧНИЦІ З ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ ОЛЕКСАНДРОВИЧА БЕРНШТЕЙНА**

(16-17 вересня 2016 року, м. Вінниця)

У двох томах, Том 2

Головний редактор – М. Б. Євтух

Заступник редактора – В. М. Федорць

**Комп'ютерний набір і верстка – В. М. Федорць, І. В. Шкарапута,
О. В. Лесик**

Дизайн – В. М. Федорць, І. В. Шкарапута

Відповідальний за випуск – В. М. Федорць

Дискурс здоров'я в освіті: філософія, педагогіка, антропологія, психологія:
матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої 120 річниці з дня народження Миколи Олександровича Бернштейна (16–17
вересня 2016 р.): в 3 т. / Міністерство освіти і науки України, Національна академія
педагогічних наук України, Комунальний вищий навчальний заклад «Вінницька
академія неперервної освіти», Міжнародна академія екології і здоров'я, м. Вільнюс,
Латвія, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького; за заг. ред. М.Б. Євтуха та В.М. Федорця. – Вінниця: ТОВ "Планер",
2016. – 198 с.

Т. 2. – 198 с.

Підписано до друку

Формат 60x84/16

Папір офсетний. Друк різнографічний.

Гарнітура Times Nev Roman. Ум. др. арк.

Наклад 76 прим.

Видавець і виготівник фірма «Планер»

Теєстраційне свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців серія ДК №3506 від 25.06.2009 р.

21050, м. Вінниця, вул. Визволення, 2

Тел. (0432) 52-08-65

<http://www.planer.com.ua> E-mail sale@planer.com.ua